

Har genusforskningen blivit för ensidig? Eller hotar den nya mångfalden av perspektiv snarare att skymma dess politiska potential? Att agera intersektionellt ger möjligheter bortom de traditionella gränsdragningarna, menar Nina Lykke.

Intersektionalitet – ett användbart begrepp för genusforskningen

Nina Lykke

Det är modernt att tala om mångfald och multi-kulturalism. I mitt hemland Danmark har begreppen nästan kommit att överskugga varje ansats till debatt om hur vi ska avskaffa de rådande könsmaktsystemen. Att tala om könsmaktsystem, eller jämställdhet mellan kvinnor och män, framställs i dansk offentlighet idag som något gammalmodigt och passé. De som uppfattar sig som progressiva, är måna om att placera mångfalden högst upp på dagordningen. En gemensam nämnare för detta mångfaldstänkande är att det inte enkom problematiserar maktförhållanden och diskriminering relaterat till genus, utan till en rad ytterligare kategorier: etnicitet, klass, ålder, sexuell preferens, nationalitet etc.

Den offentliga debatten i Sverige skiljer sig mycket från den i Danmark. Som dansk feminist i Sverige gläds jag ständigt över att begrepp som feminism och jämställdhet mellan kvinnor och män används som positivt laddade termer i den svenska debatten. I Sverige är den politiska

kampen för kvinnors rättigheter inte hänvisad till en skräpkammare belamrad med abjektala lämningar från en svunnen tid, så som den är i Danmark.

Samtidigt – och emellertid – har också mångfaldsbegreppet vunnit tillträde till den svenska offentligheten. Och vad har då detta kommit att betyda? Jag har flera gånger på senare tid hört svenska feminister beklaga sig över att fokuseringen på mångfald kan leda till vad jag vill kalla det ”danska tillståndet”, nämligen att de kvinnopolitiska frågorna tonas ned till förmån för en avgenusifierad diskussion om etnicitet, funktionshinder etc. Men omvänt har jag också mött svenska feminister som kraftigt efterlyser en genuspolitisk debatt på mångfaldens premisser, alltså en debatt som tar sin utgångspunkt i att kvinnor ur en sociokulturell aspekt har olika situationer, och att det är politiskt viktigt att inte bortse från de maktolikheter som detta innebär.

Boken *Maktens (o)lika förklädnader. Kön,*

klass & etnicitet i det postkoloniala Sverige (red. de los Reyes, Molina och Mulinari 2003) är ett exempel på denna mångfaldstendens. Som den feministiska diskussionen efter mordet på Fadime kom att visa, tycks demarkationslinjerna mellan de båda ståndpunkterna skarpt uppdragna – och detta kan förvisso vara mycket bra och klagörande i en politisk debatt. Men det är enligt min mening både reduktionistiskt och problematiskt om debatten leder till en dikotomi mellan ”jämställdhetsfeminism” och ”mångfaldsfeminism”.

Det är mot denna bakgrund som jag vill presentera och argumentera för begreppet ”intersektionalitet”. Det är ett begrepp som brukas ymnigt i den internationella feministiska debatten – med syfte att tala om mångfald utan att samtidigt öppna för glidningar mot en diskursiv situation, i vilken det anses ”legitimt” att ”glömma” könsmaktsystemet.

Min artikel är disponerad så, att jag först presenterar intersektionalitetsbegreppet och några av dess politisk-teoretiska kontexter och genealogier. Därefter, i artikelns andra del, argumenterar jag kring varför begreppet kan vara ett användbart redskap för genusforskning och feministisk teori.

Växelverkan mellan kategorierna

Intersektionalitet är en skandinavisering av engelskans ”intersectionality”. Ordet kommer av verbet ”to intersect” (att genomskära, att korsa). Det rör sig om ett kulturteoretiskt begrepp. Begreppet har använts och används, inte minst inom nordamerikansk genus-, etnicitets- och sexualitetsforskning, för att beskriva en analys som innebär samverkan mellan olika samhälleliga maktasymmetrier, baserade på kategorier såsom genus, sexuell preferens, klass, profession, ålder, nationalitet etc (se t ex Crenshaw 1994, Young 1997, Collins 1998,

Ferree, Lorber & Hess 2000). Det är emellertid viktigt att understryka att den växelverkan mellan kategorierna som begreppet refererar till, inte går ut på att den ena formen av socio-kulturell exklusion läggs till den andra enligt någon additiv princip. Tvärtom rymmer intersektionalitetsbegreppet en förståelse för att maktasymmetriernas olika dimensioner (och deras effekter) är ouplösligt förbundna med varandra genom en dynamisk interaktion. När bosniska kvinnor våldtogs av serbiska soldater under kriget i det forna Jugoslavien, skedde detta både på grund av kvinnornas kön, etnicitet och nationalitet. De olika dimensionerna kan i detta avskryvbara maktspel inte särskiljas från varandra. Våldtäkterna kom att rymma alla dimensioner samtidigt.

Teoretiskt har begreppet intersektionalitet kommit till i en skärningspunkt mellan postmodern feministisk teori, postkolonial teori, Black Feminism och queer-teori. Inte minst afrikansk-amerikanska feministiska forskare har explicerat intersektionalitetsbegreppet, i samband med ambitionen att belysa relationen mellan genus och etnicitet/ras. Till de klassiska texterna om intersektionalitetsbegreppet hör Kimberlé Crenshaws ”Mapping the Margins. Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color” (1994) och Patricia Hill Collins ”It’s All in the Family. Intersections of Gender, Race, and Nation” (1998). Likaså kan Iris Marion Youngs bok *Intersecting Voices* (1997) räknas till de centrala referenstexterna. Även om genus-ras-etnicitetsproblematiken stått i centrum för intersektionalitetsdebatten i USA, har diskussionen samtidigt tydligt rymt en orientering mot sexuell preferens och klass. Bägge delar kommer till uttryck i Kath Westons bok *Render Me, Gender Me. Lesbians Talk Sex, Class, Color, Nation, Studmuffins* (1996).

I referenstexterna utvecklas och konkretiseras intersektionalitetsbegreppet på en rad olika sätt. Crenshaw (1994) gör t ex en poäng av att skilja mellan strukturell och politisk intersektionalitet. Enligt Crenshaw handlar strukturell intersektionalitet om de sätt på vilka maktasymmetrier, rörande exempelvis genus och ras, är sammanvävda med varandra. Politisk intersektionalitet handlar om hur motstånd mot maktasymmetrierna måste bygga på motsvarande multipla principer för att vara effektivt. Young fördjupar denna debatt genom att införa begreppet serialitet (s. 12ff). Genom ett oortodoxt användande av detta begrepp, ursprungligen från Sartre (1976), definierar hon en serie som ett samhälleligt kollektiv som delar några gemensamma strukturella villkor, men som inte nödvändigtvis bildar en politisk gruppidentitet kring dessa. Med utgångspunkt hos Sartre exemplifierar Young detta pedagogiskt genom människor som står och väntar i en busskö (s. 24). Genom att skilja en seriell relation från en grupp, som i motsats till serien definieras som ett aktivt ställningstagande politiskt kollektiv, understryker Young att det för den enskilda individen inte nödvändigtvis finns något sammanfall mellan strukturell och politisk intersektionalitet. Vi ingår alla i ett intersektionellt nätverk av samhällsstrukturer och maktaxlar, vilka definierar en rad livsvillkor för oss. Men vi responderar inte politiskt på dem alla. Politiska grupper, vilka mobiliserats för att göra motstånd mot ett utsnitt av dessa maktaxlar, rymmer därför individer som delar en rad seriella förhållanden, men som likväl i andra avseenden tillhör olika serier. En kvinnorörelse, som konstituerar sig som politisk grupp för att medvetet skapa motstånd mot samhällets könsmaktsystem, kommer således att omfatta individer som tillhör olika serier vad gäller klass, sexuell preferens, etnicitet etc. De olika

seriella villkoren kan leda till konflikter inom rörelsen om de inte tematiseras, utan underordnas och förträngas av en kollektiv ideologi om identitet. Därför, argumenterar Young, måste rörelsen lära sig att ta politisk hänsyn till skillnaderna – om den gemensamma kampen ska lyckas och mobiliseringen kunna fasthållas. Ett politiskt intersektionalitetstänkande som motsvarar den strukturella intersektionaliteten måste utvecklas.

Politisk betydelse

Även om intersektionalitet inte har kommit att bli något utbrett begrepp i den skandinaviska debatten, har det rönt stor uppmärksamhet internationellt. "Intersectionality" gav i en nyligen utförd sökning på Internet 2090 träffar, medan den svensk-danska stavningen, "intersektionalitet", bara gav sju.

De många internetlänkarna kopplade till "intersectionality" ger en bild av den internationella debatten. Det kan här vara intressant att notera att det inte enbart rör sig om en akademisk feminism och en USA-baserad diskussion. För det första är många av de feminister som använder begreppet i USA inte bara akademiker, utan även aktivister. För det andra är det viktigt att iakttaga att intersektionalitetsbegreppet har haft en påtaglig politisk betydelse vid globala diskussioner om mänskliga rättigheter och antidiskriminering. I samband med FN:s "World conference against racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance" i Durban, Sydafrika 2001, använde en rad kvinnopolitiska och feministiska NGO-aktivister (bl a från Sydostasien) begreppet intersektionalitet. Den gemensamma nämnaren för inläggen under konferensen var att man underströk att det var politiskt problematiskt och reduktionistiskt att enbart fokusera ett slags maktasymmetri. Målet för de NGO-aktivister

som talade om intersektionalitet var att belysa hur olika former av diskriminering (baserad på genus, klass, etnicitet, sexuell preferens etc) hela tiden samverkar.

Ur ett internationellt perspektiv är intersektionalitet ett – både teoretiskt och politiskt – aktuellt feministiskt begrepp. Utöver att denna aktualitet är värd att notera, är det enligt min mening också viktigt att diskutera begreppets genealogiska rötter i tidigare feministiskt tänkande. Sett i detta ljus tycks det avgörande att understryka att intersektionalitetstänkandet är långt mer integrerat i feministisk teori än vad man skulle kunna tro om man enbart betraktar det explicita användandet av begreppet. Jag vill hävda att intersektionalitetstänkandet varit inskrivet i inflytelserika strömningar inom feministisk forskning sedan 1970-talet, men också ännu längre tillbaka i tiden. Indirekt är begreppets integrering i feminismen därför långt mer omfattande än vad som framgår när vi exempelvis söker länkarna till ”intersectionality” på nätet.

Intersektionalitet i teorin

Låt mig – för att antyda vad jag tänker på när jag påstår detta – presentera ett mycket litet utsnitt av den rika feministiska teorilitteratur som implicit tematiserar fenomenet intersektionalitet, både i Skandinavien och på den större internationella scenen. I den feministiska marxismen, som utvecklades under 1970-talet, utgjorde relationen mellan genus och klass ett primärt undersökningsfält (t ex Mitchell 1971, Arnfred och Syberg 1974, Prokop 1976, Hartmann 1979, Bryld och Lykke 1980, Sargent 1981). Under detta decennium började likaså några feministiska teoretiker att undersöka förhållandet mellan genus och sexuell preferens (t ex Wittig 1973, Irigaray 1974, Rubin 1979), och analyserna av detta slags intersektionalitet

tog, som bekant, ny fart under 90-talet (Butler 1990, 1993, Lauretis 1994, Hoogland 1997, Rosenberg 2002). Det är också väl känt att Black Feminism, och kopplingar mellan feministisk och postkolonial teori från 1980-talet och framåt, har resulterat i att en rad teoretiker kommit att fokusera samspelet mellan genus och etnicitet (t ex hooks 1983, Trinh Minh-ha 1986/7, 1989, Mohanty 1988, Mørck 1998, Spivak 1999, de los Reyes, Molina & Mulinari 2003). I samband med att feminismen skapat sig en plattform inom ”Cultural Studies”-fältet har även flickkulturforskningen, alltsedan 1980-talet, varit ett viktigt område för genusforskningen (t ex McRobbie 1980, 1991, Ganetz 1994, Phoenix & Tizard 1996, Scott Sørensen 2002). Denna forskning har bidragit med viktiga reflexioner kring det intersektionella förhållandet mellan genus och ålder.

När det feministiska intersektionalitets-tänkandets bredd ska lyftas fram är det också viktigt att nämna att en rad andra närbesläktade begreppsbildningar cirkulerar i den teoretiska litteraturen. Jag ska endast kommentera ett par av dessa för att illustrera vad jag tänker på.

Ett av många spännande bud formuleras av Nira Yuval-Davis. I en analys av förhållandet mellan nationell identitet och genus talar hon om transversalism (Yuval-Davis, s. 125ff); ett begrepp som tillkommit genom inspiration från italienska feminister. Begreppet är menat som ett lösningsförslag på problem som kan uppstå i kvinnorörelser som söker överbrygga skillnader, skapade av nationella gruppkonflikter. Yuval-Davis definierar transversalism som en politik som går ut på att etablera feministisk solidaritet och slagkraft genom en dialog som både tar fasta på rörelsemedlemmarnas olika situationer och som samtidigt syftar till att bygga upp en tvärgående förståelse. Transversalistisk feminism handlar om att man utgår

från sin egen situering, men också att man etablerar ett empatiskt förhållningssätt till annorlunda situerade rörelsemedlemmars perspektiv. Yuval-Davis talar om att kombinera "rooting" (rörande den egna situeringen) och "shifting" (etablera empati för andra slags perspektiv) (s. 130).

En annan begreppslig tematisering, besläktad med intersektionalitetsbegreppet, återfinns hos Rosi Braidotti (1994, 2002). Hon argumenterar för "det nomadiska subjektet" som en politisk figur med möjlighet att lösa feminismens politiska dilemman kring behovet av kollektiv politisk slagkraft å den ena sidan, och respekten för skillnader å den andra. Det nomadiska subjektet söker skapa rum för politisk intersektionalitet genom att arbeta med tre dimensioner av skillnad (1994, s. 146ff.):

1. skillnader mellan kvinnor och män (den historiskt skilda situering som könsmakt-systemen skapar)
2. skillnader mellan kvinnor (den historiskt skilda situering som en rad andra maktaxlar kring klass, ras, etnicitet, sexuell preferens, ålder, nationalitet etc. skapar)
3. skillnader inom varje enskild kvinna (detta att vi inte, genom en postmodern subjektförståelse, kan definieras som rationella subjekt som alltid är identiska med "oss själva").

Feministisk politik måste enligt Braidotti hantera alla dessa skillnader på ett seriöst sätt. Bara genom en sådan hantering uppnås solidaritet och slagkraft.

Också Donna Haraway har ett besläktat budskap. Genom inspiration från Trinh Minh-ha (1986/7) och med efterklang av Foucaults tematiseringar av förhållandet mellan norm och avvikelse (1978), föreslår Haraway begreppet

"inappropriate/d others" (Haraway 1992). Begreppet hänvisar till det intersektionella nätverk av maktaxlar i samhället (kring genus, klass, etnicitet, sexuell preferens, nationalitet etc) som producerar social, kulturell, ekonomisk och politisk exklusion – som med andra ord gör grupper av människor "inappropriate", opassande, otillbörliga. Genom att använda begreppet "inappropriate/d-ness" kan Haraway tala om det intersektionella samspelet mellan de olika exklusionsaxlarna på ett sätt som inte – vilket inträffar i samband med begrepp som "genus", "queer", "ras", "klass" – automatiskt medför att en axel i relation till andra diskursivt utpekade som politiskt och analytiskt privilegierad. Detta kan emellertid vara både en styrka och en svaghet med Haraways begrepp. Öppenheten medför stort utrymme för att definiera den politiska intersektionaliteten, men den riskerar samtidigt att diskursivt minska uppmärksamheten på strukturella och seriella skillnader. Det sistnämnda är emellertid inte Haraways ärende. Begreppet om "inappropriate/d others" måste sättas i samband med hennes idéer om situering och partiella perspektiv (1991, s. 183ff.). Detta tänkande understryker att subjektet är lokaliserat i tid, rum och kropp och därför alltid förankrat i ett partiellt perspektiv, dvs i ett specifikt nätverk av intersektionella maktaxlar. Vidare kombinerar Haraway begreppet om "inappropriate/d others" med ett politiskt begrepp om affinitet. I motsats till en politik som baseras på en ideologi om identitet, och som därför inte kan hantera intersektionella förhållanden, finns det i en affinitetsbaserad strategi enligt Haraway plats för skillnader. Inom ramen för en affinitetsbaserad strategi kan grupper av "inappropriate/d others" samarbeta kring frågeställningar, där det finns en nära släktskap – affinitet – mellan deras mål, samtidigt som samma grupper sätts målsättningar

på andra sätt kan skilja sig åt. För som Haraway understryker: "Affinity is precisely not identity...". Vad det däremot handlar om är "diffraction", vilket hon definierar som "the processing of small but consequential differences." (1992, s. 318). Eller med andra ord: samarbetet mellan grupperna bygger på en klar medvetenhet inte bara om det som är gemensamt, utan också om det som skiljer dem åt.

Ny förståelse för förändring

Enligt min uppfattning finns det goda skäl att bereda plats för intersektionalitetsbegreppet inom feministisk teori och politik idag. Först och främst är det viktigt eftersom begreppet bildar en kulturteoretisk och politisk förståelseram som kan producera ny kunskap om den hybriditet, komplexitet och diversitet som kännetecknar det postindustriella samhällets subjektiveringsprocesser. Begreppet kan bli ett gott redskap för att förstå subjektets villkor i ett samhälle som bland annat karakteriseras av förändrade genusrelationer, migration, globalisering, en minskad betydelse för nationalstaterna, nya livsstilar, livs- och samlivsformer, förändrade relationer mellan barn och vuxna, unga och gamla samt nya professioner. Begreppet förhåller sig till ett samhälle, i vilket diskursiva kategorier som genus, etnicitet, ålder, sexuell preferens, klass, profession, nationalitet (dvs kategorier som tidigare hade relativt stabila identitetsskapande effekter) interagerar med varandra på nya och mer flytande och föränderliga vis än förut. Intersektionalitetsbegreppet har utvecklats som en kulturteoretisk och politisk infallsvinkel, med syfte att förstå den föränderliga och dynamiska interaktion som äger rum mellan kategorierna och de maktasymmetrier, som de baserar sig på. Mer precist belyser begreppet hur individer subjek-

tiveras som effekt av, och i förhandling med, föränderliga och hela tiden interagerande diskurser och maktaxlar kring bland annat genus, etnicitet, klass, ålder, sexuell preferens, profession, nationalitet.

Intersektionalitetsbegreppet står, mot denna bakgrund, i tydlig förbindelse med poststrukturalistiska förståelser av genus, etnicitet etc som något de enskilda subjekten "gör" i en komplex och mellanmänsklig kommunikation, och inte som någon essens eller stabil och entydig entitet som de "är" eller "har". Samtidigt öppnar begreppet möjligheter att överskrida en additiv förståelse av multipla identiteter och maktasymmetriaxlar. En additiv förståelse, vilket tidigare nämnts, innebär att man betraktar en rad olika axlar av maktasymmetri, men utan att fokusera deras interagens. Själva poängen med en intersektionalitetsanalys är tvärtom att undersöka hur de olika axlarna interagerar; alltså hur de genom en komplex och dynamisk interaktion ömsesidigt konstruerar varandra.

Vidare är det centralt att begreppet fokuserar maktförhållanden. Den utplaning av reella sociokulturella maktasymmetrier, som tenderar att uppträda i förbindelse med begrepp som multikulturalism och mångfald, kan undvikas genom intersektionalitetsbegreppet. Detta eftersom det här precis är tal om att olika axlar av maktasymmetrier interagerar.

Slutligen finns i begreppet en politisk vision inbyggd. Det är visionen om ett samhälle i vilket det skapas utrymme för att kulturell komplexitet hanteras på ett produktivt, demokratiskt, brett berikande och icke-exkluderande sätt, istället för genom bemötanden som bildar grogrund för sociokulturell marginalisering, utstötning, xenofobi, sexism, homofobi etc.

En möjlig kritik av intersektionalitetsbegreppet kan ta fasta på att begreppet öppnar

dörren för en analytisk inmarsch av en oändlig rad av maktasymmetrier (genus, klass, etnicitet, ålder, sexuell preferens, nationalitet, profession, funktionshinder, och så vidare). Och följer vi denna argumentationslinje, kommer begreppet att framträda som analytisk ohanterligt. Ja, det kan hävdas att dess användare ger sig i kast med en version av det som Donna Haraway kallar för forskningens ”god-trick” (1991, s. 189). Hon talar om detta ”god-trick” när hon ska karakterisera den illusion som hon menar att positivismens värdeneutrala, person- oavhängiga och allvetande forskarsubjekt baseras på. Vi kan emellertid också hävda, att det forskarsubjekt som tror sig att på en och samma gång kunna överskåda och analysera en oändlig serie av samverkande maktasymmetrier, på analogt vis är fjättrat vid en orealistisk föreställning om möjligheten att utföra ett ”god-trick”.

För att undvika att etablera en begreppsram som står sårbar inför sådan kritik, är det enligt min mening viktigt att grunda en feministisk intersektionalitetsanalys på följande principer:

1. Intersektionalitetsanalysen baseras alltid på val av vissa maktasymmetrier framför andra.
2. För genusforskare är det viktigt att å ena sidan hålla fast vid, att vi är särskilt kvalificerade för att analysera maktasymmetrier rörande genusaxeln, men att det å andra sidan inte automatiskt innebär att genusaxeln per se är hierarkiskt överordnad andra axlar av maktasymmetri. I varje enskilt fall krävs det argumentation för vilka axlar som i den konkreta kontexten ska tillkännages den mest avgörande betydelsen.
3. Intersektionalitetsbegreppet kräver att genusforskare – vid sidan av genusaxeln –

också undersöker och drar in andra maktasymmetriaxlar; dvs axlar som det konkreta analysarbetet utpekar som betydelsefulla.

4. Det är viktigt att forskaren i sin analys alltid inkluderar konkreta reflexioner över val och bortval; in/exkludering av maktasymmetriaxlar.
5. Det är nödvändigt att perspektivera sin forskning genom att ställa kritiska frågor till den utifrån några av de bortvalda axlarna. Målet är att utröna, om sådana frågor kan generera nya och viktiga problemställningar och problematisera det analyserade fältet på alternativa sätt.
6. Det är strategiskt viktigt att hålla fast vid genuskategoriens analytiska och politiska betydelse i ett, som det nuvarande, könsmaktbaserat samhälle

Genom att ta utgångspunkt i dessa principer möjliggörs ett samtal om mångfald, men utan att detta leder till en situation i vilken det blir legitimt att ignorera könsmacht.

Vid en första anblick kan det kanske se ut som om de fem första principerna kommer att reducera eller frånta genuskategorin den privilegierade analytiska och politiska status som genusforskningen givit den. Poängen med intersektionalitetsbegreppet är emellertid precis tvärtom. Begreppet lägger tonvikt vid en prioritering också av den sjätte principen – ett insisterande på genus/könskategoriens strategiska betydelse i ett samhälle som genomsyras av könsmacht. De tidigare nämnda feministiska intersektionalitetsforskarna har understrukt, att det är reduktionistiskt ifall genusforskare i ett multietniskt samhälle (baserat på etniska maktasymmetrier) ”glömmer” etnicitets- och raskategorierna. Men det är enligt samma intersektionalitetsforskare lika reduktionistiskt, om

etnicitetsforskningen ignorerar genuskategorin i ett könsmaktsbaserat samhälle. Det finns, utifrån deras analytiska och politiska perspektiv, ingen ursäkt för att i dagens samhälle "glömma" genus och kön till förmån för alla möjliga andra maktaxlar.

Intersektionalitetsbegreppet genererar uppmärksamhet på olika avgörande maktasymmetriaxlar. Men begreppet öppnar inte för någon stormarknad, där de enskilda analyskategorierna valfritt kan bytas ut mot varandra. In/exklusionerna av analytiska axlar måste företagas medvetet och välavvägt i förhållande till analysens kontext. Sett utifrån ett intersektionalitetsperspektiv behöver jämställdhetsfeminister därför inte vara rädda för att mångfaldsfeminister skulle urvattna kampen mot könsmaktsystemen. Tvärtom kan bägge parter använda intersektionalitetsbegreppet för att kräva att genus och kön blir än mer integrerat i både forskning och politik i dagens samhälle. Feministisk intersektionalitetsanalys handlar inte om att exkludera, utan snarare om att inkludera genus och kön i en långt större omfattning än vad som sker idag.

Översättning: Hanna Hallgren

Källor

- Arnfred, Signe och Syberg, Karen (red.): *Kvindesituation og kvindebevægelse under kapitalismen*, Nordisk Sommeruniversitets skriftserie no 4, GMT 1974
- Braidotti, Rosi: *Nomadic Subjects. Embodiment and Sexual Difference in Contemporary Feminist Theory*, Columbia UP 1994
- Braidotti, Rosi: *Metamorphoses. Towards a Materialist Theory of Becoming*, Polity Press 2002
- Bryld, Mette och Lykke, Nina (red.): *Bryd!* Kvindetryk 1980
- Butler, Judith: *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*, Routledge 1990
- Butler, Judith: *Bodies that Matter. On the Discursive Limits of "Sex"*, Routledge 1993
- Collins, Patricia Hill: "It's all in the Family: Intersections of Gender, Race, and Nation", *Hypatia*, vol 13 (3) 1998, s. 62–82
- Crenshaw, Kimberlé Williams: "Mapping the Margins. Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color", *The Public Nature of Private Violence*, (red.) Martha Albertson Fineman och Rixanne Mykitiuk, Routledge 1994, s. 93–118
- Lauretis, Teresa de: *The Practice of Love. Lesbian Sexuality and Perverse Desire*, Indiana UP 1994
- de los Reyes, Paulina, Molina, Irene och Mulinari, Diana (red.): *Maktens (o)lika förklådnader. Kön, klass & etnicitet i det postkoloniala Sverige*, Atlas 2003
- Ferree, Myra Marx, Lorber, Judith och Hess, Beth (red.): *Revisioning Gender*, Sage 2000
- Foucault, Michel: *The History of Sexuality: An Introduction*, Vol. 1. Trans. by R. Hurley. Penguin Books 1978 (1976)
- Ganetz, Hillevi: "Ung och stolt. Om den adolescenta texten", *Ungdomskultur i Sverige*. FUS-rapport nr 6, (red.) Johan Fornäs m fl, Symposion 1994
- Haraway, Donna: *Simians, Cyborgs and Women. The Reinvention of Nature*, Free Association Books 1991
- Haraway, Donna: "The Promises of Monsters: A Regenerative Politics for Inappropriate/d Others", *Cultural Studies*, red. L. Grossberg, C. Nelson, P. Treichler, Routledge 1992, s. 295–338
- Hartmann, Heidi: "The unhappy marriage between marxism and feminism, Towards a more progressive union", *Capital and Class* 8, 1979
- Hoogland, Renée C.: *Lesbian configurations*, Columbia UP 1997

- hooks, bell: *Ain't I a Woman?* Pluto Press 1983
- Irigaray, Luce: *Speculum de l'autre femme*, Minuit 1974
- McRobbie, Angela: "Settling Accounts with Subcultures – A Feminist Critique", *Screen Education*, vol. 34, 1980 s. 37–49
- McRobbie, Angela: *Feminism and Youth Culture*, MacMillan 1991
- Minh-ha, Trinh T.; "She, The Inappropriated Other", *Discourse* 8, 1986/7
- Minh-ha, Trinh T.: *Woman, Native, Other. Writing, Postcolonialism and Feminism*, Indiana University Press 1989
- Mitchell, Juliet: *Women's Estate*, Penguin Books 1971
- Mohanty, Chandra Talpade: "Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses", *Feminist Review* 30, 1988
- Mørck, Yvonne: *Bindestregsdanskere – Fortællinger om køn, generationer og etnicitet*, Forlaget Sociologi 1998
- Phoenix, Ann och Tizard, Barbara: *Race, Ethnicity, Gender and Social Class. Social Identities in Adolescence*, Routledge 1996
- Prokop, Ulrike: *Weiblicher Lebenszusammenhang. Von der Beschränktheit der Strategien und der Unangemessenheit der Wünsche*, Suhrkamp 1976
- Rosenberg, Tiina: *Queerfeministisk agenda*, Atlas Böcker 2002
- Rubin, Gayle: "Thinking Sex: Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality", *Pleasure and Danger*, (red.) Carole Vance, Routledge 1979, s. 267–319
- Sargent, Lydia: *The Unhappy Marriage of Marxism & Feminism. A Debate on Class and Patriarchy*, Pluto Press 1981
- Sartre, Jean Paul: *Critique of Dialectical Reason*, trans. A. Sheridan-Smith, New Left Books 1976
- Spivak, Gayatri C.: *A Critique of Postcolonial Reason. Toward a History of the Vanishing Present*, Harvard UP 1999
- Sørensen, Anne Scott (red.): *Pi'r, pink og power. Aktuel pigekultur*, Gad 2002
- Weston, Kath: *Render Me, Gender Me. Lesbians Talk Sex, Class, Color, Nation, Studmuffins*, Columbia UP 1996
- Wittig, Monique: *Le Corps lesbien*, Minuit 1973
- Young, Iris Marion: *Intersecting Voices. Dilemmas of Gender, Political Philosophy, and Policy*, Princeton UP 1997
- Yuval-Davis, Nira: *Gender & Nation*, Sage 1997

Summary

This article presents the concept of "intersectionality" and argues for its usefulness for feminist research. The concept is used in recent international feminist debates in order to theorize how gender and other sociocultural power differentials such as ethnicity, race, sexual preference, age and nationality interact in the construction of subjectivity and material conditions of subjects.

The first part of the article introduces the concept, a couple of key reference texts and political contexts. It is argued that thinking in terms of intersections between gender and other markers of sociocultural power differences is a much more integrated part of feminist thinking than a first glance at the actual use of the concept "intersectionality" reveals. The argument is based on references to feminist theoretical and political debates around the relationship between gender and class, gender and sexual preference, gender, race and ethnicity, gender and age – and discussions, started in the 1970s and early 1980s. Other related feminist theoretizations, transversalism (Yuval-Davis), nomadism (Braidotti), inappropriate/d otherness (Haraway), are also interpellated in order to sustain the argument that thinking in terms of intersections is an integrated dimension of much feminist thought.

The second part of the article mobilizes key arguments for the usefulness of intersectionality as a theoretical and political tool in feminism and refers, moreover, to possible problems. Six principles are articulated on which feminist intersectionality analysis, according to the author, should be based. The main argument in favour of feminist intersectionality analysis is that this approach makes it possible to speak about differences and diversity in political collectives, as for example, women's movements, and to take into account different positionalities, without creating a slippery slope towards a discursive situation, where gendered power differentials can be "legitimately" ignored in favour of an exclusive focus on other diversity markers.

Nina Lykke

Tema Genus

Linköpings universitet

581 83 Linköping

ninly@tema.liu.se